

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА ●

● № 10 (3646) ●

● СЕРАДА, 27 КАСТРЫЧНІКА, 2021

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ Ў ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

**Паэтычны
свет Абая:
прачытанне
ў цэнтры
Еўропы**
Стар. 3

**Жылі
музыкі ў
Капылі**
Стар. 4

**Меншасць
і большасць
у люстэрку
навукі**
Стар. 7

КАНТЭКСТ

Нашы людзі на арбіце

На борце Міжнароднай касмічнай станцыі закончылася “зорная камандзіроўка” Алега Навіцкага. І змяніў нашага земляка, героя Расіі на адказнай пасадзе камандзіра МКС Антон Шкаплераў – таксама Герой Расіі, у якога моцныя беларускія родавыя карані.

На нашых вачах творыцца “касмічная кінагісторыя”. Прычым з самым непасрэдным удзелам нашых супляменнікаў. Безумоўна, першы ў гісторыі кінапраект са здымкамі ў касмічных караблях, на МКС выклікаў велізарную цікавасць у свеце. Ды вывеў зноў касмічную тэму на, можна сказаць, высокую арбіту грамадскага інтарэсу. І пакуль расійскі кінажэніца – актрыса Юлія Перасільд і рэжысёр Клім Шыпенка – купаюцца ў промнях славы, яе водбліскі падсвечваюць і касманаўтаў Антона Шкаплерава ды Алега Навіцкага. Якія, дарэчы, сыгралі свае ролі для мастацкага фільма “Выклік”. Бо першы, мы ведаем, узначалі ў “кінаэкспедыцыю” на МКС, дапамагаў актрысе з рэжысёрам у паскораным рэжыме, з нуля за тры месяцы падрыхтавацца да палёту і працы ў космасе, а потым сам і даставіў кінагрупу на арбіту. Прайшла інфармацыя: у фільме Шкаплераў будзе ў ролі касманаўта Антона. Цікава, ці знайшлася роля Алегу Навіцкаму, камандзіру карабля “Союз МС-18”? Гэта ж дзякуючы яму кінажэніца паспяхова вярнуўся з арбіты, прыжымліўся 17 кастрычніка

Сустрэча на арбіце. Кастрычнік 2021 года. Пётр Дуброў, Антон Шкаплераў, Юлія Перасільд, Клім Шыпенка і Олег Навіцкі. Фотаздымак з сацсеткі https://vk.com/anton_astrey – афіцыйнай публічнай старонкі касманаўта “Роскосмоса” Антона Шкаплерава.

пад казахстанскім Джэзказганам.

Наколькі адказнай была праца ў Алега Віктаравіча (якому, дарэчы, у часе працы на арбіце – 12 кастрычніка – споўнілася 50 гадоў) – сведчыць такі факт. Аказваецца, калі прыжымлялася 19 чэрвеня 1963 года наша супляменніца, першая ў свеце

жанчына-касманаўт Валянціна Церашкова (пазыўны “Чайка”), то спускальны апарат з-за збою ў сістэме кіравання карабля “Союз-6” занесла ў Алтайскі край. Быў гэта Баяўскі раён, паблізу сяла Мурашкіна. “Ого, куды я прасвістела...” – сказала вяскоўцам Чайка, як даведлася, што прыжымлілася не ў Ка-

захстане.

Здымачная група беларускага Агенцтва тэленавін – карэспандэнт Святлана Карульская і аператар Віталь Моцін – былі побач, калі Алега Навіцкага падымалі са спускальнага апарата. Ураджэнец горада Чэрвеня на гэты раз прабываў на арбіце 191 дзень, і гэта па яго

просьбе і землякоў-беларусаў падключылі ў пошукавую экспедыцыю на Зямлі, дапусцілі да касманаўта ў першыя хвіліны пасля вяртання з арбіты. У інтэрнэце ёсць эксклюзіўны рэпартаж АНТ. Алег Навіцкі праходзіць рэабілітацыю, а ў снежны абяцаў наведацца дадому, у Беларусь.

Што да Шкаплерава, то стартаваў ён у космас, ужо чацвёрты раз, 5 кастрычніка: у якасці камандзіра карабля “Союз МС-19”, суправаджальніка кінаэкспедыцыі – і кінагероя. Праца яго на МКС прадаўжаецца ў складзе 66-й працяглай экспедыцыі. Калі ўсё пойдзе па плане, то і Антон Мікалаевіч сустрэне там сваё 50-годдзе: 20 лютага ў 2022-м. Хоць нарадзіўся ён у Севастопалі (дакладней, у Балаклаве), ды мае па бацьку беларускія родавыя карані. На адной з прэс-канферэнцый на пытанне, кім сябе лічыць, украінцам ці рускім, Антон Мікалаевіч адназначна адказаў, што ён беларус (Гл. : “З Быхаўшчыны – у космас” – ГР, 25.04.2013; “Быхаўскія карані Антона Шкаплерава” – ГР, 19.09.2018); “Шляхі да зорак” – (ГР, 01.10.2018).

Іван Ждановіч

З АРХІВАЎ ЧАСУ

Беларускія сляды ў Каліфорніі

“Хвалёныя бубны за гарамі!..” Так іранічна пісаў колішні Мікалай Судзілоўскі, больш вядомы за межамі Беларусі як Николай Руссель або Nicholas Russel, згадваючы жыццё выхадцаў з Расійскай імперыі ў амерыканскім “Залатым штаце”. Бо і насамрэч жыццё ў ЗША часта не ўдавалася.

Што не ўсім там, за акіянам, добра — таму і Судзілоўскі сам быў прыкладам у пэўным сэнсе. Хаця гэта ж той самы Руссель, што ў 1901-м пабыў і прэзідэнтам Сената Тэрыторыі Гаваі! Але наш аповед — пра час ранейшы, калі эмігранту,

“урачу й хірургу”, спецыялісту па хваробах вачэй, вуха й горла, які напрыканцы XIX стагоддзя вызначыўся актыўнасцю ў жыцці рускай і праваслаўнай сан-францыскай абшчыны, пасля многіх турбот запатрабаваўся сур’ёзны адпачынак. Каб адпачыць, ён з жонкай планаваў нават прадаць ледзь не ўсю маёмасць! Нам вядома, што перад тым пабачыў гэты беларус мясціны на ўсход ад Сан-Францыска па маршруце з Нью-Ёрка (у 1887-м), вандраваў па Каліфорніі паўднёвай цягніком ды па заходнім беразе заліва Сан-Францыска ў экіпажы. У канцы ж мая 1891-га выехаў ён з Сан-Францыска ў паўночна-ўсходнім кірунку. Хто быў з ім пры тым? Верагодна, што жонка Леакадзія (адэсітка з беларускімі родавымі каранямі, урач са спецыялізацыяй на хваробах жанчын і дзяцей), а можа й сябар Карл Сіверс, з якім разам паляваў, сек дровы, чытаў, калі яны ўдваіх пасяліліся ў лясной зямлянцы.

У сваім рэпартажы “Па Каліфорніі” доктар Руссель даследуе феномен вака-

цыйнага турызму і гасціннасці, апісвае прадстаўнікоў флоры, фаўны й соцэму, ландшафт, архітэктур, транспарт... За-кранутая тэматыка жыцця ў Каліфорніі вельмі разнастайная. Падарожнікі пабывалі ў Сакраманта, і “залатаноснаму” графству Эль-Дарада — Плэйсервілю й больш ці менш аддаленым ваколіцам — прысвечаны некалькі заключных раздзелаў тэксту. Цікавая дэталі: з пэўнага часу на бланкавай паперы доктара, якая выкарыстоўвалася, змяніўся адрас і тэлефон яго сан-францыскага офіса. Травелог дапісваўся на Гаваях, але застаўся няскончаным: з-за вялікай занятасці аўтара, наступных бурлівых падзей ды новых уражанняў. Руссель шмат месца прысвяціў у рэпартажы “залатой ліхаманцы”, паглыбіўся ў тэхніку золатаздабычы, аналіз яе наступстваў для прыроды. Расказаў і пра метыса Джэка, які пазбавіўся свайго залатаноснага ўчастка з-за схільнасці да віскі. Урэшце вандроўнікі вырашылі наведаць славуце возера

Мікалай Руссель

Таха, ды апісаннем іх выезду туды аповед абрываецца. Закрэслены ў рукапісе першапачатковы загаловак — “Два месяцы ў Сьера-Невадзе” — указвае на час, які быў праведзены Русселем і кампаніяй у той частцы штата. → Стар. 6

ISSN 0439-3619

9 770439 361003 2 10 10

ПЕРАЕМНАСЦЬ ТРАДЫЦЫЙ

Дзед і ўнучка — краязнаўцы

З жадання паўдзельнічаць у гарадскім конкурсе пачалося ў мінскай школьніцы Арыны Клімовіч захапленне гісторыяй Пухавіччыны, адкуль родам яе дзед

У верасні 2016-га мінская васьмікласніца Арына Клімовіч вырашыла прыняць удзел у гарадскім конкурсе даследванняў з тэмай “Тапонімы”. Яе дзядуля, Станіслаў Іванавіч Крэпскі, мае філалагічную адукацыю і быў зацікаўлены ў вывучэнні роднай яму Пухавіцкай старонкі. Таму параіў дадаць да выключна тапанімічнага матэрыялу і звесткі пра канкрэтную мясцовасць. Трэба, казаў, каб мясціны загаманілі пра сябе вуснамі пухавіцкіх старажылаў. Але пакуль рыхтавалася праца, “конкурс некуды знік”. І ў выніку з таго даследвання ў 50 старонак вырасла цэлая кніга: “Тапонімы роднага краю”.

І Арына, і яе дзядуля так захапіліся працай, што краязнаўства, вывучэнне гісторыі Пухавіч, куды яны штогод прыязджаюць летаваць, краязнаўства навакольных паселішчаў стала важным клопам іх жыцця. І як вынік — новая

кніга двух аўтараў: “Тапонімы роднага краю і побыт яго насельнікаў”. Яна пабачыла свет нядаўна ў мінскім выдавецтве “Белпрінт”. І цікаўныя да гісторыі чытачы маюць магчымасць ажыццявіць унікальнае падарожжа ў адну з найбагатых на памяць мясцін Міншчыны.

Карыстаючыся ў асноўным народнай памяццю, звесткамі, атрыманымі ад старажылаў, аўтары ўзнаўляюць з розных стагоддзяў многія цікавосткі з гісторыі мястэчка. Ураджаюць лаканічныя сведчанні пра супольнае, міралалюбнае жыццё ў Пухавічах прадстаўнікоў розных нацыянальнасцяў (беларусаў, яўрэяў, татар), прадстаўнікоў розных канфесій — праваслаўных, каталікоў, іўдзеяў, мусульман...

Мяркуючы па ўсім, у кнігі “Тапонімы роднага краю і побыт яго насельнікаў” павінен быць працяг. І ў новым выданні мы сустрэнемся з многімі людзьмі, хто нарадзіўся ў

Пухавічах і суседніх вёсках, спрычыніўся да тых мясцін. З Пухавіч — акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі доктар медыцынскіх навук, прафесар Арнольд Смяёновіч, доктар палітычных навук, кандыдат філасофскіх навук Мікалай Лабуш, акцёр Аля-

ксандр Лабуш, пісьменнік і журналіст Аляксандр Шабалін, кандыдат медыцынскіх навук Уладзімір Сянчук, кандыдат сельскагаспадарчых навук Аляксандр Матох, мастак Аляксандр Дасужаў, паэтэса і журналістка Вольга Савасцюк, дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі Марына Шкроб, чэмпіён свету па біятлоне сярод юніёраў Мікалай Правалоцкі ды шмат хто яшчэ з людзей, хто зрабіў і робіць шмат карыснага для Айчыны.

Нагадаем, што ў апошнія гады з’явілася некалькі цікавых кніг, прысвечаных пухавіцкім паселішчам, абсягам пухавіцкага краязнаўства. Іх аўтары — Юрый Важнік, Зміцер Санько, Юрась Санько, Мікалай Каханоўскі, Уладзімір Паўловіч. Можна смела сцвярджаць, што пухавіцкае краязнаўства знаходзіцца на досыць высокім узроўні.

Кастусь Ладунька

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Талентам у творчасці расці

Беларускі вакальны ансамбль “Каданс” паўдзельнічаў у Міжнародным фестывалі “Спасибо, музыка, тебе!”, які праходзіў у Самары

Творчы форум у другі ўжо раз прайшоў пры падтрымцы адміністрацыі гарадской акругі Самара, Дома дружбы народаў вобласці, тутэйшых нацыянальных грамадскіх аб’яднанняў. І таленты з Самарскай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў і выхадцаў з Беларусі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” у фестывалі паўдзельнічалі. А ладзіцца ён у гонар Міжнароднага дня музыкі (1 кастрычніка).

Прыемна адзначыць, што ў ліку ініцыятараў усталявання такога дня (адзначаецца з 1975 года) былі й вядомыя людзі, для якіх Беларусь — не чужая. У кампазітара Дзмітрыя Шастаковіча, нагадаем, прадзядуля

Кампазітар Дзмітрый Шастаковіч меў беларускія родавыя карані

па бацькоўскай лініі — ветурач Пётр Міхайлавіч Шастаковіч (1808–1871), які нарадзіўся ў мястэчку Шэметава (цяпер: Мядзельскі раён, Міншчына). А бацькам знакамітага амерыканскага скрыпача й дырыжора, у той час старшыні Міжнароднага музычнага савета пры ЮНЭСКА Егудзі Мянухіна, быў рабін Мойша Мянухін (першапачаткова Мнухін) — ураджэнец Гомеля. Дарэчы, менавіта Егудзі Мянухін сфармуляваў галоўную “этычную

задачу” музыкі: барацьба з жорсткасцю ў пачуццях і думках. Ён так і разумеў сваю місію: як барацьбу з жорсткасцю пры дапамозе музыкі, таленту. Ну а мэта свята ў Самары — зрабіць музыку даступнай і папулярнай у розных сляях грамадства, дапамагчы наладжваць супраць між прадстаўнікамі розных народаў. Бо ці ж ёсць мова бо-

льш універсальная, чым мова музыкі!

Паўдзельнічалі ў шматнацыянальнай канцэртнай праграме салісты, творчыя калектывы нацыянальных грамадскіх аб’яднанняў і нядзельных школ вобласці, педагогі ды студэнты Самарскага дзяржінстытута культуры, Музычнага вучылішча імя Д. Г. Шаталава, дзіцячых школ мастацтваў, музычных школ і студый. Ад суполкі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” выступіў шматразовы лаўрэат і ўладальнік гран-пры ўсерасійскіх і міжнародных

конкурсаў-фэстаў мастацтваў беларускі вакальны ансамбль “Каданс” (мастацкая кіраўніца — Іна Сухачэўская). Заўважым, што гэта — адзін з нямногіх самадзейных нацыянальных творчых калектываў у Самары, дзе ўмеюць тонка камбінаваць у праграмах некалькі напрамкаў музыкі: ад традыцыйных да сучасных. Да таго ж у выступленнях “Каданса” спалучаны вакальныя нумары з арыгінальна пастаўленай пад іх харэаграфіяй. На гэты раз калектыв бліскуча паказаў беларускую народную песню “Лявоніха”, эстрадную “Гармонік грае”.

Як адзначае Ірына Глуская, прэзідэнт суполкі, яе гурты заўсёды ўдзельнічаюць у міжнародных імпрэзах у вобласці: “Гэта ж для нас і магчымасць прадставіць беларускую культуру. Творчыя форумы, якія спрыяюць дружбе, міру і згодзе, з увагай да гісторыі, культуры розных народаў сёння актуальныя”. Іна Сухачэўская нагадала, што творчыя калектывы суполкі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” — гэта ўжо яе прыгожая візітная картка. Святкаванне ж Дня музыкі спрыяе творчым кантактам прадстаўнікоў розных культур.

Фестываль праходзіў у самарскім Доме культуры “Заря”, і там жа ладзілася выстава нацыянальных музінструментаў. Сярод іх была й беларуская жалейка.

Мікалай Бойка, г. Самара

ШЛЯХ ДА ХРАМА

ЮЗАФ

СТАНЕЎСКІ:
“ДЛЯ ЎСІХ
НАРОДАЎ
ЁСЦЬ МЕСЦА Ў
КАСЦЁЛЕ”

“Касцёл не можа быць той або іншай нацыянальнасці. Наш Касцёл — гэта Каталіцкі Касцёл, які аб’ядноўвае ўсіх. Для ўсіх народаў ёсць у ім месца. Кожны католік мае права захоўваць сваю нацыянальнасць, вызнаваць і практыкаваць сваю веру на сваёй роднай мове,” — сказаў Юзаф Станеўскі ў сваёй першай гаміліі ў якасці Мітрапаліта Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі.

Урачыстая цэлебрацыя з нагоды яго кананічнага ўступлення на пасаду адбылася ў Мінску 23 кастрычніка: у катэдральным касцёле Імя Найсвяцейшай Панны Марыі. З урачыстасці вялася прамая трансляцыя на партале Catholic.by.

Апостальскі нунцы ў Беларусі Антэ Ёзіч прадстаўляе новага Мітрапаліта Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі Юзафа Станеўскага

Ад імя дзяржаўных уладаў з віншаваннем да новага арцыбіскупа звярнуўся Упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Аляксандр Румак. Ён адзначыў вялікую ролю Каталіцкага Касцёла ў беларускім грамадстве і выказаў спадзяванне на развіццё супрацоўніцтва Касцёла і дзяржавы ў такіх сферах, як ахова здароўя, адукацыя і сацыяльнае служэнне.

У нядзелю, на наступны дзень пасля цырымоніі афіцыйнага ўступлення на пасаду, арцыбіскуп Юзаф Станеўскі наведаў Нацыянальны санктуарый Маці Божай Будслаўскай, галоўнай Апякункі Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі. Іерарх назваў Будслаў “беларускім Бэтлеемам”. У дар ад будслаўскіх парафіянаў Юзаф Станеўскі атрымаў аформлены ў рамках кавалак аксаміту з рамы цудатворнай іконы.

Рыма-каталіцкі касцёл на Беларусі складаецца з чатырох аўтаномных дыяцэзій, якія дзеліцца на парафіі: стала заснаваныя супольнасці вернікаў. На 1 студзеня 2021 года ў ім налічвалася 499 рэлігійных суполак, і гэта другая па колькасці вернікаў канфесія (пасля праваслаўнай) у нашай краіне.

Ганна Лагун

Ансамбль “Каданс” на свяце

Паэтычны свет Абая: прачытанне ў цэнтры Еўропы

Нататкі пра тое, як класік казахскай літаратуры прыходзіць да беларускага чытача

Творчасць Абая Кунанбаева (1845–1904) — унікальная з’ява. Прычым не толькі для азіяцкага — і для сусветнага літаратурнага працэсу. “Як уваасабленне інтэлектуальнасці, маральнай і духоўнай культуры свайго народа Абай ёсць, несумненна, дасягненне сусветнага парадку”, — казаў пра творцу вядомы пісьменнік Чынгіз Айтматаў.

Прэзідэнт Рэспублікі Казахстан Касым-Жамарт Такаеў, разважаючы пра важнасць вывучэння асобы й творчасці Абая не толькі для казахскага народа — для ўсіх этнасаў шматнацыянальнага Казахстана, у артыкуле “Абай і Казахстан у XXI стагоддзі” піша, што творы “мудрага паэта могуць узбагаціць духоўнае жыццё не толькі казахаў, але і ўсяго чалавецтва, бо змест твораў Абая поўны агульначалавечых каштоўнасцяў”. Асобу паэта дакладна характарызуе і ягонае ўласнае выказванне з сорак трэцяга са “Словаў настаўленняў”: “Розум адрознівае карыснае ад шкоднага, але нават сілай розуму не адолець таго ліха. І адолець яго можа толькі той, хто злучыць у сабе сілу розуму й сілу волі. Хто здолеў засяродзіць у сабе розум і волю, той падобны да хутканогага скакуна: яму падуладна ўсё”.

Ведаючы і чытаючы Абая ў Беларусі. Нядаўна паспяхова завяршыліся Дні культуры Беларусі ў Нур-Султане ды зноў актывізавалі цікавасць да спадчыны вялікага паэта-мыслара. Яго паэзія загучала на беларускай мове ў выдатных перакладах Міколы Мятліцкага. Падрадкавы ж пераклад паэзіі Абая выканаў старшыня Саюза літаратурных перакладчыкаў — Тэржіман, галоўны рэдактар часопіса “Простор”, паэт і перакладчык нямецкіх, сербскіх і лужыцкіх паэтаў Кайрат Бакбергенаў.

Помніцца нам, як у жніўні 1995-га на юбілейнай сесіі Нацыянальнай акадэміі навук Казахстана, прысвечанай 150-годдзю з дня нараджэння Абая Кунанбаева, акадэмік НАН Беларусі Уладзімір Гніламёдаў параўноўваў вершы “Лета” Абая і “Лета” Янкі Купалы. У абаяўскім “Леце” гаворка — пра стэпавыя шаўковыя травы, пашы, пра табун жарабіц, якія “цяжка дыхаюць”, у Купалы ж “цягнуцца стройна шнуры каласістыя”, працуюць касцы, а недзе ўжо і “серб заскакаў”. Дакладчык працытаваў словы народнага пісьменніка Казахстана Морыса Сімашкі: “Абай — гэта лютэрка і душа народа”. Згадаў пра сваё ўспрыманне казахскага стэпу цалінным летам: “Казахстанскі стэп шмат у чым перамяніў маё ўяўленне беларуса аб прасторах і адлегласцях, пра

Дыялог народаў і культур

На пачатку кастрычніка ў Нур-Султане прайшлі Дні культуры Беларусі ў Казахстане

Ва ўрачыстасцях паўдзельнічалі й беларусы казахстанскай сталіцы. Пасля падзеі ў рэдакцыю напісаў кампазітар Дзмітрый Астаньковіч, які з 2013 года ўзначальвае Беларускі культурны цэнтр “Радзіма” Асамблеі народаў Казахстана горада Нур-Султана: “Дні культуры — вялікае свята для ўсіх казахстанцаў, і асабліва для беларусаў Казахстана! Культура беларусаў багатая і разнастайная. Знаёмства з ёй — нібы дакрананне да чагосьці чыстага, светлага, добрага і сапраўднага! Дзякуй вялікі арганізатарам за тое, што ў няпросты час яны змаглі правесці Дні на карысць дружбы і ўзаема-разумнення паміж народамі Казахстана й Беларусі!”

На партале беларускай Амбасады ў Казахстане ёсць падрабязная справаздача пра святочныя дні, а таксама й фотаздымкі: Міністр культуры Беларусі Анатоль Маркевіч уручае ганаровыя граматы Паўладарскаму абласному этнакультурнаму аб’яднанню “Беларусь”, згаданай суполцы з Нур-Султана і Фонду беларускай культуры “Спадчына” з Караганды. Тады, 3 кастрычніка, Міністр і Амбасадар Беларусі ў Казахстане Павел Уцюпін сустракаліся з прадстаўнікамі дыяспары. Да таго ж 1-3 кастрычніка ў кінапарку ГЦ “Керуен” прайшоў паказ беларускіх кінатрыляў. 2 кастрычніка быў Гала-канцэрт вядучых салістаў і творчых калектываў Беларусі ў Цэнтральнай канцэртнай зале “Qazaqstan”. У той жа дзень адкрылася выстава “Сучасная Беларусь вачыма мастакоў” у Нацыянальным музеі Казахстана. Прайшоў і турфорум — у рэжыме анлайн, з удзелам прадстаўнікоў турыстычнай сферы абедзвюх краін.

У постсавецкім часе паступова складаецца традыцыя культурных абменаў. Прыкладам, у 2006 годзе ў Астане праходзілі Дні Мінска. Былі Дні культуры Казахстана ў Беларусі (2013, Мінск). У 2014-м быў візіт дзесяці беларускай культуры ў Казахстан, а ў 2018-м гасцей з Казахстана вітала беларуская сталіца.

У працяг тэмы пра казахстанска-беларускія кантакты падаем тэкст, дасланы з Алматы. У Святланы Ананьевай, нагадаем, ёсць беларускія родавыя карані — гл. “Добры бераг дзяцінства” — ГР, 18.11.2010.

Іван Ждановіч

багацце прыроды, да таго ж адкрытасць, гасціннасць жыхароў аўлаў дадалі нешта вельмі важнае ды істотнае ў разуменне чалавека і чалавечнасці”.

Працуючы над “Словамі настаўленняў”, Абай разважаў: “Вазьму ў спадарожнікі паперу й чарніла ды буду запісваць усе свае думкі. Можа, камусьці прыйдзецца да душы якое-небудзь маё слова, і ён перапіша яго для сябе ці проста запомніць. А калі не, то мае словы, як той казаў, застануцца пры мне”. Паэт уступае ў дыялог з будучымі чытачамі, з наступчыкамі сваёй творчай спадчыны. Цікава, што У. Гніламёдаў выявіў сугучнасць “Словаў настаўленняў” і мудрых “Казак жыцця” Якуба Коласа, пакрысціў, што “творчасць Абая споўнена магутнага й своеасаблівага паэтычнага пантэізму, які на ўзроўні свядомасці ды яшчэ больш падсвядомасці вельмі адчувальны і ў беларускім слове, і ў беларускай нацыянальнай ментальнасці”. Яшчэ заўважым, што асветніцтва Абая пераклікаецца з асветніцкім пачаткам у творчасці Францішка Багушэвіча. У Абая чытаем: “Не для забавы я складаю вершы, ня выдумкамі выпайваю іх” ці “Майстэрства й праўда — мэта ў гэтым спевака”. Такія выслоўі цалкам да месца і ў тыпалагічнай характарыстыцы такса-

ма ж і беларускай літаратуры як XIX, так і XX стагоддзяў.

Абай Кунанбаеў, як і Янка Купала, пражыў толькі 60 гадоў. Але сваімі творами, шэдэўрамі падняў казахскую літаратуру на новую ступень развіцця. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі Мікола Мятліцкі перакладаў Абая ва ўзросце, у якім, разважае, той ствараў самыя “саспелыя” вершы: “Такі ўзростава кантакт даваў магчымасць мудра засяродзіцца. Як акын, пагаджаючы белую бараду, паўтараў за Абаем яго мудраслоўі ўжо на сваёй роднай мове, шукаючы найдакладныя адпаведнасці. Аглядаў зрокам уяўлення стэп ягоны, сустракаў кожную творчую раніцу ля казахскіх юртаў. Бачыў, як лёсавырашальна судакранаецца тагачаснае жыццё казахаў з нашым беларускім — з памкненнем да лепшае долі. А гэта ж творчае

Дарэчы. Наша газета пісала, што паэту Міколу Мятліцкаму прысуджана была міжнародная прэмія “Алаш” (“За Абая — удзячнасць” — ГР, 22.06.2017). Прэмія ўручаецца ў Казахстане за значныя дасягненні ў казахскай літаратуры ці ў яе пашырэнні ў іншых краінах. Беларускі паэт ушанаваны як перакладчык кнігі паэзіі Абая “Стэпавы прастор” на беларускую мову, якая выйшла ў Мінску.

шчасце: зноўку пераасэнсаванне тое, чым жыў сапраўдны Паэт, што ён пастараўся данесці сваім суайчыннікам і ўсяму свету. Я прыйшоў да яго ў новым часе з шыроতাў гэтага свету, таму з непрыхаванаю ўвагай стараўся пачуць ягоную кожную думку, адрадіць яе ў родным слове”.

Паэтычны зборнік “Абай. Стэпавы прастор. Выбраныя вершы” (2011) адкрываецца зваротам да чытача “Мысляр, асветнік, гуманіст” Анатоля Смірнова, які на той час быў Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Рэспублікі Казахстан у Рэспубліцы Беларусь. Ён піша: “Ёсць паэты, чых зямных дзён дастаткова, каб не толькі абясмерціць сваё ўласнае імя, але і падараваць бессмяроцце народу, да якога яны прыналежаць. У рускіх гэта Пушкін, ва ўкраінцаў — Шаўчэнка, у беларусаў — Купала. Менавіта з пляяды такіх волаў і казахскі мысляр, асветнік і гуманіст Абай Кунанбаеў — аўтар пранікнёных вершаў і паэм пра лёс простага чалавека з казахскіх стэпаў, а таксама незабыўных маральна-этычных на-

стаўленняў-казанняў, вядомых сягоння кожнаму даросламу жыхару Казахстана”.

Геніяльнасць вялікага Абая выявілася ў тым, што вершы ягоныя гучаць актуальна й сучасна ў трэцім тысячагоддзі: “Чым больш я ўчытваўся ў геніяльныя радкі Абая, тым больш і больш яны мне падабаліся. Асабліва пераклады на рускую мову праўдзівага майстра слова Усевалада Раждзественскага вельмі падахвоцілі мяне зрабіць пераклады на беларускую. Мне здавалася, што вершы Абая толькі што створаныя, толькі што шчыра выдыхнутыя ўсёй паўнатаю чалавечых пачуццяў, нават чулася само біццё сэрца паэта. Такімі жывымі й сучаснымі яны мне бачыліся”, — гэта ўрывак з артыкула Міколы Мятліцкага ў часопісе “Простор”, які друкаваўся і ў альманаху “Созвучие”.

Кожны паэт і перакладчык бачыць у паэзіі Абая найперш сваё, роднаснае і блізкае яму: “Паэтычны свет Абая геніяльна прасты: на палатне неабсяжнага стэпу звычайнымі фарбамі жыцця пераствораны няпросты лёс роднага народа. Як усё гэта сугучна з творчасцю нашага Янкі Купалы! — прадаўжае развагі беларускі паэт. — І мне захацелася пачуць Абая ў сучасным дасканалым падрадкавым перакладзе, пабачыць на свае вочы і пачуць сэрцам, які ён у поўным сэнсавым гучанні сваіх геніяльных радкоў”. Заўважым, што па творчую дапамогу Мікола Мятліцкі тады звярнуўся да Любові Шашковай — беларускі з Алматы, таленавітай паэтэсы. Дзякуючы ёй атрымаў падрадкаўнікі: зробіў іх, паўтарым, Кайрат Бакбергенаў. І далей: “У хуткім часе атрымаў я ўсе патрэбныя для працы падрадкаўнікі. Потым кожны з іх прайшоў з алоўкам у руках, унікаючы ў змест”.

“Абай, загучаўшы на-беларуску (а першыя публікацыі Міколы Мятліц-

Жылі музыкі ў Капылі

Вядомы гарманіст і педагог, кіраўнік гуртоў “Дударыкі” ды “Мінскія музыкі” Дзімтрый Ровенскі расказвае пра пару юнацтва ў Капылі, першыя крокі ў музыку й тых людзей, што былі з ім побач

Летась гурту “Дударыкі” споўнілася 50 гадоў. Наша газета не раз пісала пра кіраўніка, гісторыю стварэння ўнікальнага калектыву, ягоныя выступленні — у тым ліку і ў Парыжы, штаб-кватэры ЮНЭСКО. (“Дударыкі” і іншыя — у Парыжы: Вялікі творчы дэсант з Беларусі актыўна працуе ў Францыі”. — ГР, 17.04 2014.). Летась гурт быў адзначаны Спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта — “за выдатныя дасягненні ў галіне аматарскага мастацтва”. Сёлета ж ізноў выступіў на штогадовым фэсце “Гармонік збірае сяброў” (13 мая, ДК Трактарнага завода), даў святочна-справаздачны канцэрт у гонар 50-годдзя (на сцэне таго ж ДК, 27 сакавіка) і засвяціўся ў вялікім канцэрце ў спарткомплексе “Мінск-Арэна” (Дзень народнага адзінства: 17 верасня). У інтэрнэце, дарэчы, ёсць фотаздымкі, відэазапісы тых выступленняў.

У зносінах са спадаром Дзімтрыем напрыканцы лета я цікавіўся: можа і ў культурнай праграме Дня беларускага пісьменства ў Капылі землякі запрасілі паўдзельнічаць? Не... Спадзяемся, і яго, і ягоных “Дударыкаў” ды “Мінскія музыкі” яшчэ сустрэнуць належным чынам у падноўленым Капылі. Дарэчы, мы разам і песню напісалі, у стылі настальжы, пра Капыль — паводле ягоных уражанняў дзяцінства, юнацтва. І на гэты раз мой суразмоўца з імпэтам узяўся згадваць, колькі таленавітых музыкаў было ў пару ягонай маладосці на Капыльшчыне, і

пісьменства: бо напісанае застаецца... — пачаць са спіса і здымкаў. Іх даслаў музыка ў рэдакцыю. Потым прыйшоў — і прайшлі мы па спісе, зрабілі невялічкія каментары. На паўнату інфармацыі яны не прэтэндуюць, але з’яву пад назвай “Капыльскія музыкі” — акрэсліваюць. Магчыма, нешта з часам будзе дапоўнена — у тым ліку й вучнямі, нашчадкамі, роднымі-сваякамі тых музыкаў.

Лёс, можна сказаць, з дзяцінства падштурхоўваў Дзімку ў музыку. Трафейны гармонік з вайны прывёз бацька, гвардыі старшыня Дзімтрый Ровенскі, часам браў той “Hohner” у рукі

а ты падбірай”. Ведаю, што й дзед мой Амброжый, які ў вайну загінуў, быў вельмі добрым барабаншчыкам”.

Рыхтуючы нататкі, у інтэрнэце я знайшоў сціплыя весткі: “Нагорный Анфросий Иосифович. Рядовой, 1904 г.р. Белорусская ССР, Бобруйская обл., Копыльский р-н, д. Ржовка (правильно: Ржаўка. — Рэд.), Место службы: п/п 28751. Пропал без вести __.11.1944”.

Але ж не толькі ягоны дзед — увесь род па маці, па беларускай лініі быў надзвычай схільны да музыкі: “Абодва маміны браты, напрыклад, былі знатнымі народнымі музыкамі. Людзі старэйшыя памятаюць,

не пашыранае. Адтуль, з вёскі Пясочнае, родам быў і вядомы паэт Анатоль (Акім Пятровіч) Астрэйка.

2. **Пратасевіч Вячаслаў Сцяпанавіч** — жыў у вёсцы Пясочнае. Селянін, інструменты рабіў: народны майстар. Потым пераехаў пад Мінск, у Калодзішчы. Майстраваў інструменты з саломкі, жалейкі, дудкі, ліры... Ведаю, музыка Уладзімір Гром — ён стварыў гурт “Крупіцкія музыкі” ды кіраваў ім — толькі ў Пратасевіча й заказваў інструменты.

3. **Янушка Аляксандр Вікенцевіч** кіраваў аркестрам у Капылі. Быў з васных, і пасля вайны ўсё жыццё, помніца,

Амброжый (Ануфрый, Анфросій) Нагорны — дзед Дзімтрыя Ровенскага, які не вярнуўся з вайны

Дзімтрый Ровенскі з юнымі артысткамі гуртка “Дударыкі”

ФОТА З АРХІВА ДІМІТРЫЯ РОВЕНСКАГА

тры на трубе граць, асвойваў альт і тэнор, барытон і трамбон. У 64-65-х і сам падпрацоўваў баяністам у ДК: пасля 9 класа ў вячэрняй школе хадзіў. А ў ДК у нас і калектыв быў эстрадны, які, помніца, кампазітар Дзімтрый Лука на конкурсе ў Нясвіжы разнёс, казаў: “Какая-то проволочная музыка!”. І я ад такой музыкі адышоў. Загінуў Фядотаў у 67-м ці 68-м: я, помніца, ужо ў арміі адслужыў. Мы — хто яго ведалі, вучні — наведваем магілы музыкаў, да ўсіх заходзім. Там усе ў рад пахаваныя. Першы мой бацька ляжыць: яго не стала ў 1968-м. І там жа Клякін, Янушка...

З дакументаў, прадстаўленых у ўзнагароды вынікае, што Аляксей Клякін яшчэ ў баях пад Рэчыцай у жніўні 41-га быў паранены, атрымаў медаль “За баявыя заслугі”. На час узнагароджання ён — старшыня музыканцкага ўзвода. Родам з 1912-га, з Маскоўскай вобласці, у арміі з 1927-га (з 15 гадоў!). Мабыць, служыў і пасля вайны — ці то ўзнагарода (ордэн Чырвонай Зоркі) знайшла героя напрыканцы 1947-га.

5. **Касабуцкі Іван** — з Капыля. Жыў непалёк ад нас: па вул. Карла Маркса, 12. І там жа праз хат 5 — дом, што належаў сям’і Цішкі Гартнага.

Магчыма, гэтыя звесткі з часам дапоўняцца. На партале <http://podvignaroda.ru/> ёсць 39 пазіцый, калі шукаць інфармацыю па словах “Кособуцкі Іван”. То можа й гэты музыка быў франтавіком?

6. **Ровенскі Дзімтрый Фёдаравіч**. Гэта мой бацька. Родам з 1925-га, са Стаўрапольскага краю, добраахвотнікам у 16 гадоў, у 1941-м пайшоў на вайну. Быў кавалерыстам, у 17 ужо старшыня эскадрона. Узнагароджаны медалямі “За баявыя заслугі”, “За адвагу”, ордэнам Чырвонай Зоркі. Пасля вайны прыехаў у Капыль, ажаніўся. Працаваў у міліцыі, у гурце “Капыльскія дудары” граў і далучаў мяне да музыкі. А яго бацька, дзед мой, граў на скрыпцы, вучыў дзяцей музыцы ў школе. І я трохі той дэдавай долі на сябе, відаць, узяў.

7. **Малевіч Пётр Пятровіч**

Вяселле бацькоў Дзімтрыя Ровенскага. 1946 г.

ёсць унікальныя здымкі. Што ўдалося знайсці яму ў архівах дакументальны фільм “Беларускія напевы” (1963) — з аповедам пра музыкаў з Капыля. Там у кадрах і ён з бацькам ды сястрой: граюць на дудках. (І мы пісалі, што “Дударыкі”, па сутнасці, адтуль вядуць радавод — у гэцэ “«Дударыкі» не старэюць: Знакаміты беларускі дзіцячы гурт рыхтуецца адзначыць 50-гадовы юбілей” — часопіс “Беларусь. Belarus”, 2019, №2). То й пра гурт “Капыльскія дудары” ўзяўся Дзімтрый Дзімтрыевіч расказаць, і пра музыкаў, з якімі граў калісьці вясковыя вяселлі...

Вырашылі — у гонар Дня

ды сыну падарыў: як толькі пяць гадкоў яму споўнілася. Хлопчык падбіраў мелодыі, а паколькі маці, Ліна Ануфрыеўна, спявала хораша, то спрабаваў падыграць: “У дзяцінстве ж найлепш музыцы вучыцца. Не паверыце: першае сваё вяселле я ўжо сыграў з сябрам Сашкам, калі мы яшчэ ў школу не хадзілі!” З таго й пачалося: запрашалі на вечарыні, гуляні. А жыў Дзімка да школы ў вёсцы Ржаўцы: пад Капылём, у бабці Серафімы. Там, расказвае, на вяселлях, фэстах гралі музыкі, ды і сама яна цудоўна спявала, танцавала: “Мяне да музыкі падахвочвала, казала: “Давай я буду “выціліначаць”,

што амаль усе Нагорныя гралі на розных інструментах, хоць не мелі музычнай адукацыі. З радні склаўся цэлы аркестр! Тых музыкаў-самародкаў з вёскі Казакоўкі на Капыльшчыне звалі “Сляпыя”: бо кіраўнік іх, Уладзімір Міхайлавіч Давідовіч, быў зусім сляпы. І амаль без пальцаў: у яго ў руках ў дзяцінстве міна разарвалася. А як здорава граў на баяне! Слава пра музыкаў грывела па ўсёй акрузе, “Сляпых” не проста запрашалі граць на вяселлі, фэсты, святы. Канцэрты ці гастролі, як цяпер казалі б, распісаныя былі на паўгода ці больш, звычайна ж на выхадныя. Са “Сляпымі” й я пазней шмат адыграў. З 1966-га ўжо ў Мінску жыў, а прыязджаў з імі граць, і вельмі многаму ў іх навучыўся”.

І далей пойдзем па спісе “Музыканты гарадскога пасёлка Капыль, 50-60 гады”, складзеным Дзімтрыем Ровенскім. З яго каментарамі.

1. **Астрэйка Мікалай Васілевіч** — у Капылі жыў. Хадзіў з палачкай, змайстраванай з палкі лыжнай. Бывала, дастае з яе нешта — і пачынае граць. Людзей навокал збірэцца! Майстар быў харошы. Пэўна, і ўдзельнік вайны. Здымак у мяне ёсць 1948 года, і на ім яму ўжо за 30.

Адзначым, што прозвішча Астрэйка на Капыльшчы-

у шапцы вайскавай хадзіў, у галіфэ. Колькі ні граў — заўсёды ў адной форме адзення. Шапку разоў мо 30 з яго ветрам здувала: ездзілі ж мы, музыкі, на машыне адкрытай.

У Базе дадзеных <http://podvignaroda.ru/> ёсць звесткі: Аляксандр Вікенцевіч быў з 1908-га, у войску служыў з 1930-га, родам з Капыльшчыны, з вёскі Думічы. Уражвае колькасць ягоных узнагарод: 6 ардэноў і медалёў. Сярод іх пасляваенныя ордэны Леніна (1956), Чырвонай Зоркі (1948) і Чырвонага Сцяга (1950). У вайну атрымаў два медалі “За баявыя заслугі” (1942, 1944).

4. **Клякін Аляксей Фядотаў** — мой настаўнік у музыцы. Ён і кіраваў гуртам “Капыльскія дудары”, у якім гралі мы з бацькам і сястрой. Загінуў трагічна: машына збіла на смерць, прычым таварыш яго быў за рулём. Дарэчы, і Янушка, ужо іншым разам, пад машынай загінуў... Яны абодва гадоў па 60 пажылі. Помніцца, у Аляксея Фядотаўіча душа была добрая, не мог адмовіць, “людзей пакрыўдзіць”, калі дзе налівалі. Клякін абуцаў нас музыцы ў раённым Доме культуры, кіраўніком аркестра быў. Сын яго стаў лёгкашчыкам, другі ў музыку пайшоў, і ў Слуцку жыў. Бацька прывёў мяне да Клякіна (яны сябравалі) у гадоў 13-14. Я вучыўся ў тым духавым аркес-

Блізкія людзі, любімыя песні

На Літаратурным фестывалі “КрымБукФест-2021” быў прадстаўлены літаратурны праект “Пад заступніцтвам Еўфрасінні Полацкай”

— сябар бацькі, музыка. Мяншка “Барынь”. Да таго ж ён абутак майстраваў: такое рамяство ў Капылі было яшчэ жывое. Мы з яго сынам Валерам (ён таксама з 1948-га) дружылі, хадзілі ў адзін клас. І ў аркестры разам гралі. Даўно ўжо не бачыліся, гадоў мо 30...

Сапраўдным героем быў радавы Пётр Малевіч! Ён 1919-га, прызваны ў Чырвоную армію ў Капылі ў 1939-м (год вызвалення Заходняй Беларусі). Заслужыў чатыры медалі (у тым ліку “За адвагу”, “За вызваленне Варшавы” “За ўзяцце Берліна”) і два ордэны Чырвонай Зоркі. Першы ордэн — за подзвіг, які здзейсніў, наводзячы пераправу пераз рэчку Выню паблізу Салтановічына (Нясвіжскі раён) 3 ліпеня 1944 года: цяпер гэта Дзень Вызвалення Беларусі. Другі ордэн атрымаў, калі быў ардэнаўцам у кампалка, паблізу германскага горада Верф-тпфоль (зямля Брандэнбург).

8. **Бохан Васіль** — у вёсцы Скабін (у слове націск на і) жыў, ад Капыля тры кіламетры. Граў на бас-геліконе — гэта інструмент у форме спіралі. Усе яго на Капыльшчыне ведалі. Моцны быў музыка, з ліку былых ваенных музыкантаў, якіх у нас звалі: макароннікі.

У інтэрв’е знаходзім пра яго: Васіль Міхайлович Бохан, Беларуская ССР, Бобруйская обл., Копыльский р-н, д. Скобин”, быў родам з 1926-га, у Чырвонай арміі — з ліпеня 1944-га. Медаль “За адвагу” заслужыў з мінамётам напярэдадні Дня Перамогі, 29 красавіка 1945-га, калі немцы спрабавалі вырвацца з акружэння. Меў таксама іншыя медалі, у тым ліку “За ўзяцце Кенігсберга” і “За ўзяцце Берліна”.

9. **Раяўскі Вячаслаў** — саксафаніст. Думаю, быў ён музыка дыпламаваны. Помніцца, на провадах майго брата ў армію граў. Старэйшы за мяне, як і ўсе, пра каго раскажваю, таму ведаю мала што пра яго.

10. **Рончык Міхаіл** — з вёскі Скабін прыязджаў на веласіпедзе. Дарэчы, у той вёсцы і свой аркестр быў, але ж у Капылі — граць было салідней.

У спісе ўзнагароджаных франтавікоў шукалі прозвішча — і знайшлі: “Рончик Сергей Нестерович, 1913 г. р.”, у Чырвонай арміі з 1932 года, прызваны Капыльскім РВК. У дакументах на медаль “За баявыя заслугі” (кастрычнік 1943-га, быў кантужаны) ёсць згадка, што гэта “выключна дысцыплінаваны баец. Удумлівы, граматы музыкант”. Што ўдзельнічаў у шматлікіх сустрэчах і провадах папаўненняў пад музыку маршаў. Быў барытаністам музычнага ўзвода. Удзельнічаў у вызваленні Заходняй Беларусі (1939), у вайне з белафінамі (1939-40). Цалкам верагодна, што гэтыя музыканты, Міхаіл і Сяргей, — блізкая радня.

Іван Ждановіч
Заканчэнне будзе.

Удзельнікі літаратурнага праекта “Пад заступніцтвам Еўфрасінні Полацкай”

Фестываль, як і ў ранейшыя гады, праходзіў у Сімферопалі, сталіцы Крыма, пры падтрымцы Мінкультуры Рэспублікі Крым. У чарговы раз Крымская рэспубліканская ўніверсальная навуковая бібліятэка імя І. Я. Франка гасцінна расчыніла дзверы для таленавітых дзеячаў мастацтва і культуры Крыма ды гасцей: пражанкаў, паэтаў з Масквы, Санкт-Пецярбурга, нават Краснаарска. У шосты ўжо раз мы з сябрамі-беларусамі паўдзельнічалі ў фестывалі: з праектам “Пад заступніцтвам Еўфрасінні Полацкай”. Дарэчы, па выніках аргкамітэт фестывалю ўзнагародзіў мяне дыпламам — за творчае плённае супрацоўніцтва і актыўны ўдзел у VII Літаратурным фестывалі “Крым-БукФест-2021”.

Фестываль — гэта і ж Алея друкаваных СМІ. У адной з палатак на ёй былі прадстаўлены часопісы, выдаўцом і рэдактарам якіх з’яўляюся шмат гадоў: “Крым — Беларусь” і “Крым — Север”. І экспазіцыя часопісаў адзначана была дыпламам. Дарэчы, фестываль пачаўся 15 верасня, у Беларусі гэта Дзень бібліятэкі. Для нас вызначылі залу краязнаўства, у якой загадчыца аддзела краязнаўства бібліятэкі Наталля Гарайчук (у яе абодва дзяды — беларусы) падрыхтавала выставу кніг “Духовная спадчына Еўфрасінні Полацкай”. У зале сабраліся гераіні публікацый у газеце “Голас Радзімы” — актывісты нашай грамадскай суполкі “Беларускі Крым” імя Еўфрасінні Полацкай. Імпрэза праходзіла шумна, весела, з беларускімі песнямі, танцамі, нават карагодамі. У ковідную пару асабліва шануеш вось такое шчасце зносіш з дарагімі людзьмі — а беларускі спецыяльна прыехалі на фест з розных гарадоў і пасёлкаў Крыма. Дзяліліся навінамі, чыталі ў

газеце “ГР” матэрыялы пра станаўленне суполкі — адзінай такой, відаць, за межамі Беларусі.

У гасцях у нас былі студэнты Таўрычаскага каледжа Крымскага федэральнага ўніверсітэта імя Вярыдскага. Многае ім было ўпершыню, з вялікай цікавасцю гарталі “Голас Радзімы”, звяртаючы асабліваю ўвагу на вёрстку: бо вучацца маладыя людзі на аддзяленні дызайнераў.

Некаторыя з іх першы раз, як аказалася, трымалі ў руках газету, надрукаваную ў Беларусі, з артыкуламі пра беларусаў Крыма.

У ліку тых, каму далі слова на творчай імпрэзе — і наша сяброўка з таварыства “Беларускі Крым” імя Еўфрасінні Полацкай Вольга Рудэнка (мае нагрудны знак “Маці-гераіня”, выгадавала 5 дзяцей). Распавяла, як у 2015-м была ў паломніцтве па святынях Беларусі. Наведалі тады і Полацк з таварыствам.

Наведалі тады і Полацк з таварыствам. У той час паслушніцай, а цяпер манашкай Людмілай. Мы згадалі пра тое, што святая Еўфрасіння — апыжунка жаночага манастава, што Людміла цяпер жыве ў Свята-Траецкім жаночым манастыры, гэта ў цэнтры Сімферопаля. А ў манастыры тым захоўваюцца мошчы святога Лукі Крымскага (у свеце Валянціна Войны-Ясянецкага, у якога па бацьку былі моцныя родавыя карані з Беларусі). Вось як цесна ўсё пераплецена ў лёсах крымскіх беларусаў!

Усіх нас падзівіла 87-гадовая Алена Кірыенка, адна з заснавальніц нашай суполкі. Родам Алена Яўменаўна з вёскі Гута (Клімавіцкі раён, Магілёўшчына). Была ў яе цудоўнае сольнае вышыванне: спецыяльна падрыхтавала, выканала беларускія прыпеўкі. Пра жыццёвы шлях нашай паважанай старэйшай сяброўкі мы збіраемся рас-

павесці ў “Голасе Радзімы”.

Яшчэ адна сяброўка суполкі, Галіна Баранава (Карась) жыве ў Саксім раёне. Распавяла пра тое, што нядаўна высветлілася: яны сваячкі з Вольгай Рудэнкай (Баравік) з Сімферопальскага раёна! Жывуць абедзве ў Крыме шмат гадоў. Нарадзілася Вольга Міхайлаўна ў вёсцы Пеніца (Калінкавіцкі раён, Гомельшчына), Галіна Рыгораўна — у саміх Калінкавічах. А звязвае іх радня, родавыя карані ў вёсцы Муціжар: была яна спалена ў гады вайны і адноўлена пасля Перамогі.

Пра адну з нашых творчых сустрэч — фестываль беларускай культуры “Пад заступніцтвам Еўфрасінні Полацкай” у храмавым комплексе ў Еўпаторыі — чыталі мы тэкст з “ГР” усьлях. Напісанае, надрукаванае — застаецца! Той Фестываль асабліва запомніўся. Тады настаяцель храма ў імя свяціцеля Лукі протаіерэй Уладзімір Бада (у яго таксама ёсць беларускія родавыя карані) здзейсніў малебен прападобнай Еўфрасінні, ігуменні Полацкай, 5 чэрвеня, у дзень памінаання святой. Успаміналі словы яго віншавання пасля набажэнства “... вельмі радасна бачыць прыхаджан у нацыянальных касцюмах. Гэта часцінка дзівоснай беларускай зямлі, якая з’яўляецца і для мяне роднаю. Таму ўдвая радасна здзяйсняць малебен прападобнай Еўфрасінні Полацкай. Усім вам жадаю здароўя, малітоўнага заступніцтва, святой дапамогі ва ўсіх жыццёвых клопатах, а самае галоўнае — імкнення да выратавання вечнай душы”.

Усе мы атрымалі ад нашых беларускіх продкаў духоўную спадчыну, якая неацэнная, невымерная. Мы нясем у сабе любоў да роднай мовы, беларускіх традыцый, нашага народа, зямлі Беларускай. І мы, беларускі ў Крыме, беражліва зберагем і прымнажам тыя скарбы, каб перадаць іх наступнікам. Цікавімся жыццём у Беларусі, хочам яшчэ многае спазнаць, спрабуем нечаму навучыцца: каб карыснымі быць для сваёй Айчыны. Прышоў у імпрэзу

Ігар Класоўскі: беларус з Гомеля, даўно жыве ў Сімферопалі, сябар нашай суполкі, паэт. Ён выступіў, падарыў нам вершы пра Еўфрасінню Полацкую на беларускай мове. Свае вершы “Свято ў акне” і “Еўфрасіння Полацкая” чытала беларуска з пасёлка Лясноўка Сакскага раёна Галіна Баранава. Потым яе радкі мы яшчэ згадвалі: “А жыцьне штоб счастливее стала, нам всем Евфросинья нужна”. Выкладчыца Еўпатарыйскай мастацкай школы Алена Прынь і мастачка, рэстаўратар Тамара Пухальская з Сімферопаля распавялі пра цікавыя падрабязнасці з жыцця святой, падзяліліся думкамі пра стварэнне новых абразоў з яе выявай — над тым абедзве працуюць. Яшчэ адна творчая асоба ў нашай суполцы — Людміла Цімашчук з Краснаперакопска (дарэчы, пра яе сёлета быў тэкст “«Крымка» помніць пра Журыхі” — ГР, 25.03.2021). Людміла прывезла на сустрэчу свой габелен “Беларус” ды распавяла, як працавала над ім.

З вялікай цікавасцю ўспрынялі ўсе апавед Людміла Айзенштэйн (у дзявоцтве Шапелунко) — намесніцы кіраўніцы суполкі “Беларускі Крым” імя Еўфрасінні Полацкай. Наша сяброўка адпачывала ў санаторыі на Бацькаўшчыне: у Іванаўскім раёне Брэстчыны. Наведала там як родную вёску Трудавая, дзе нарадзілася, так і Варацэвічы: там вучылася. Ды пра тое, пра крымскі лёс нашай сяброўкі, якая займаецца турбізнесам — раскажам іншым разам.

А якія прыгожыя беларускія песні мы спявалі! Ну як жа й не падхапіць, калі запявалі Тацяна Стасева, Марыя Кошалева, Вольга Рудэнка, Тацяна Склярэнка з ансамбля “Родныя напевы” — ёсць такія ў Сімферопальскім раёне. А словы ж любімых песень ведаюць усе!

Дзіна Шаўчэнка, кіраўніца Крымскай рэспубліканскай культурна-асветніцкай грамадскай арганізацыі “Беларускі Крым” імя Еўфрасінні Полацкай

ФОТА З АРХІВА СУПОЛКІ

Беларускія сляды ў Каліфорніі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Чым цікавыя тыя нататкі ў нашым часе? Тэксты Мікалая Руселя мала вядомыя ў Беларусі, але ж назіранні, меркаванні, прадстаўлення ў іх, прыадкрываюць адметныя рысы светапогляду беларусаў. Аўтар у аповедзе быў шчыры, у рэпартажы відаць яго добры літаратурны стыль — які дапамагаў нашаму земляку трапіць і ў геаграфічныя хрэстаматыі. Да таго ж ён часта параўноўвае тое ці іншае з “нашым” (чытай: найперш беларускім, потым агульнарасійскім — бо Расійская ж імперыя).

Мы пераклалі ўвесь тэкст рэпартажу на беларускую мову — з рускамоўнага рукапісу, які захоўваецца ў Дзяржархіве Расійскай Федэрацыі ў Маскве. У пробным парадку, не ў правільнай паслядоўнасці, але ўсе раздзелы апублікаваныя ў юбілейны год (да 120-годдзя рэпартажа...) — у “Краязнаўчай газеце”, “Нашым слове” і “Беларусе”. Гісторык Тэрэнс Эманс, нагадаем, таксама ажыццявіў стэнфардскую публікацыю 30 гадоў таму як юбілейную — з дапамогай сваіх студэнтаў: аспірантка Джэхан Гэйт расшыфравала рукапіс, а Сара Фенандэр пераклала. Ён таксама напісаў для таго выдання й нарыс пра Руселя ды неспакойны перыяд у жыцці праваслаўнай абшчыны Сан-Францыска.

Там беларуса ведалі й называлі Руселем, ды ў газеты ўсё ж трапіла і яго першае прозвішча — Судзілоўскі — са значным скажэннем. І на Гаваях яго ўспаміналі, каб пасмяяцца з доктара — не вельмі практычнага палітыка-“гамрулера”, дадаўшы да канца яго прозвішча, падобнага да англійскага, канцоўку першага, падобнага да польскага. Русель, заўважым, не псеўданім! У брашуры, выдадзенай у Лондане ў час, калі беларус Русель быў жыхаром Гавайскай Рэспублікі (брашура мела шырокае хаджэнне), пра тое сказана: “Імя сваё вымушаны быў я змяніць у Румыніі, з прычыны маючага хутка адбыцца ўваходжання рускіх войск у тую краіну, дзе мне, як палітычнаму эмігранту, пагражаў арышт. Перамяніў яго я, аднак, з захаваннем усіх законных фармальнасцяў, г. зн. апублікаваў пра свой намер паведамленне ў румынскай урадавай афіцыйнай газеце (Monitorul Oficial, чэрвеня 22-га 1877 г., старонка 1929-я)”. Амаль не прыходзіцца гаварыць і пра ўрча з прозвішчам Судзілоўскі, бо ўжо дакумент пра атрыманне ступені доктара медыцыны атрымліваў ён у 1877-м (год заканчэння адукацыі) з новым прозвішчам.

Указваюць і самыя розныя месцы, дзе Мікалай Канстанцінавіч нібыта нарадзіўся. На гэты гонар, паводле яго біёграфа Івана Папова, можа прэтэндаваць і Гомель. Ды ўсё ж Магілёў — гэта, здаецца, “канчатковае” месца яго нараджэння. (Пэўна што так, хаця, напрыклад, у інтэрнэце ў публікацыі Міхаіла Ганкіна “Забытые имена — Доктор Русель” адзначаецца, што нарадзіўся героем аповеду “в деревне Фастове под Мстиславлем (Могилёвская губерния) в обедневшей многодетной дворянской семье”. — Рэд.) А ці задаваўся хто ў друку пытаннем, хто ж па паходжанні была яго маці, Марыя Дзмітрыеўна (да замужжа Ігнатава)? Казаць пра Руселя “беларус” можна, з прычыны нават яго першапачатковага прозвішча з “дз” ды з-за адсутнасці выразнай генеалагічнай сувязі з Польшчай. Але ён сам увесь час падкрэсліваў, што ён рускі. Нават Мельхіёр Ваньковіч, хоць больш іранічна, указваў, гаворачы пра сябе, што беларус. Мы не знайшлі такога ў тэкстах Руселя.

Русель у тэксце “Па Каліфорніі” пра сваіх суайчыннікаў з Расійскай імперыі піша няшмат. Пра яўрэйскіх — з пачуццём пэўнай настальгіі ды нават гордасці,

праўда — часам і са знакам мінус.

Калі Русель прыехаў у Сан-Францыска, то ў рускіх там не было яракага лідара, але святар Уладзімір Вячтомаў здолеў падтрымліваць добры клімат у іх абшчыне: “Гэтым васьмігадовым мірам епархія несумненна абавязана протаіерэю Вячтомаву, які кіраваў ёй у той час. Шчыры, добры, гуманны, даволі разумны і адукаваны чалавек, ён умеў трымаць сваіх падначаленых у межах прыстойнасці. Далёкі ад абедзвюх крайнасцей: фанатызму і крывадушнасці, ён неяк умеў жыць у згодзе з усімі. Царкву сваю ён ператварыў у сціпую, але поўную арыстакратычнага густу капліцу, якія трапляюцца толькі ў сталіцах Расіі ды пры некаторых загранічных пасольствах. Нямногія абразы, якія ўпрыгожвалі яе, былі напісаны лепшымі мастакамі, замест хору пеўчых быў цудоўна падобраны квартэт, што, у сувязі з уменнем яго адпраўляць царкоўную службу шчыра, душэўна і проста, прывабіла ў рускую царкву не адных праваслаўных. Сімпатычная асоба Вячтомава зрабілася цэнтрам для стракатай рускай калоніі. Забыўшы свае саслоўныя, маёмасныя, рэлігійныя ды палітычныя рознагалосці, вакол яго збіраліся ўсе рускія, якіх, па сутнасці, так няшмат у С. Францыска. І якія б ні былі далёкія мае рэлігійныя погляды ад абраднага праваслаўя, але ў якасці рускага і я трапіў ў гэты гурток і гэтую царкву” (“Жыццё праасвяшчэннага Уладзіміра...”, 1895).

У “Па Каліфорніі” пра рускіх у Сан-Францыска напісана вельмі коратка, у кантэксце ўспрымання Руселем канкурэнцыі на рынку працы ў ЗША, найперш у інтэлігентных прафесіях: “Сан-Францыска ёсць адзіны горад у Амерыцы, які мае рускую калонію, хаця і невялікую. Гэта прыцягвае ў Каліфорнію нямала рускіх, што раскіданыя адзінкамі па розных штатах і больш ці

У рэпартажы “Па Каліфорніі” пра рускіх у Сан-Францыска напісана вельмі коратка, у кантэксце ўспрымання Мікалаем Руселем канкурэнцыі на рынку працы ў ЗША, найперш у інтэлігентных прафесіях: “Сан-Францыска ёсць адзіны горад у Амерыцы, які мае рускую калонію, хаця і невялікую. Гэта прыцягвае ў Каліфорнію нямала рускіх, што раскіданыя адзінкамі па розных штатах і больш ці менш тужаць па радзіме. Няхай гэтае некалькі доўгае адступленне паслужыць ім перасцярогай і хоць слабым супрацьддземам «усясветнаму шуму», які робіцца ў меркантильных перспектывах нажывы панамі амерыканцамі, шуму, які дасягае і Расіі ды ўводзіць у спакусу тых, каму не асабліва салодка жывецца на радзіме. Хвалёныя бубны за гарамі!..”

менш тужаць па радзіме. Няхай гэтае некалькі доўгае адступленне паслужыць ім перасцярогай і хоць слабым супрацьддземам «усясветнаму шуму», які робіцца ў меркантильных перспектывах нажывы панамі амерыканцамі, шуму, які дасягае і Расіі ды ўводзіць у спакусу тых, каму не асабліва салодка жывецца на радзіме. Хвалёныя бубны за гарамі!..”

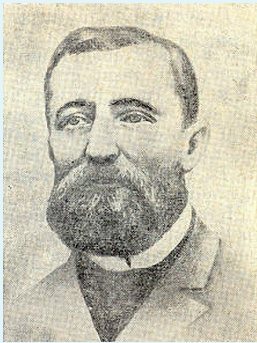
Жыццё ў Амерыцы і сапраўды не ва ўсіх удалося. Пазней абшчыне прыйшлося перажыць некалькі гадоў нестабільнасці. У суполцы ж былі этнічныя рускія ды іншыя расіяне і аляскінцы з рускімі родавымі каранямі, да іх далучым грэкаў і югаславаў. Пра рэальны нацыянальны склад сведчаць прозвішчы падпісантаў адной з петыцый актыўнай сан-францускай грамады: Піццын, Зінгер, Сіверс, Нагаеўскі, Вагін, Гардэнка (ці, можа, Гардзенка, калі з беларускімі, а не ўкраінскімі каранямі, бо ён,

Мікалай Судзілоўскі-Русель. З біяграфіі.

Мікалай Канстанцінавіч Судзілоўскі (Русель) — нарадзіўся 3 (15) снежня 1850 года ў Магілёве ў беларускай шляхецкай сям’і. Яго бацька быў сакратаром Магілёўскай палаты цывільнага й крымінальнага суда. У сям’і было 8 дзяцей, Мікалай сярод іх — старэйшы. Сястра Яўгенія — другая па вядомасці як рэвалюцыянер з гэтай сям’і. Эміль, лёс якога пасля 1889 года невядомы, верагодна, меў “імунітэт” ад рэвалюцыйных ідэй.

Калі вучыўся на медфакультэце ў Кіеве, Мікалай стаў вядомы ўдзелам ў студэнцкім народніцкім гуртку. Выезджаў у Швейцарыю, дзе пазнаёміўся з лідарамі рэвалюцыйнай эміграцыі: Лаўровым, Бакуніным ды іншымі. Захоплены ідэяй “хаджэння ў народ”, у 1874 годзе Судзілоўскі выехаў у Херсонскую, а потым у Самарскую губерню з мэтай прапаганды новых ідэй сярод сялянства і наладжвання работы прапагандыстаў. Яму ўдалося пазбегнуць арышту, эміграваць; хаця ў Расіі ён быў залічаны ў спіс небяспечных дзяржаўных злачынцаў, але ў пэўны момант звярнуўся на конт свайго працаўладкавання да обер-пракурора Сінода. У тым жа “статусе” быў прэзідэнтам гавайскага Сената, прадстаўляючы “незалежную” партыю (і таму можна сцвярджаць, што “ўзначаліў” яе, але ў выкладанні гісторыі партыі часам зусім абыходзяцца без згадкі яго імя: адбываецца замоўчванне яго ролі). З 1875 года і да канца жыцця Русель пражыў у эміграцыі.

Вядомы як урач, філосаф, прыродазнаўца, рэвалюцыянер, удзельнік грамадска-палітычных рухаў Беларусі, Расіі, Швейцарыі, Румыніі, Балгарыі, Англіі, Францыі, ЗША, Японіі, Кітая ды іншых краін. Падарожнік-географ, аўтар публіцыстычных твораў. Зрабіў унёсак у этнаграфію, біялогію, аграномію, хімію. Пакінуў каштоўныя геаграфічныя апісанні Гаваяў і Філіпінаў. З яго імем звязаныя пэўныя дасягненні ў хірургіі, тэорыі туберкулёзу ды іншых хвароб, пра што сведчаць некалькі важных прац па медыцыне. Быў сябрам некалькіх навуковых таварыстваў ЗША, Японіі ды Кітая. Валодаў васьмю еўрапейскімі мовамі, а таксама японскай і кітайскай. У 1921 годзе пасяліўся ў кітайскім горадзе Цяньцзінь, працаваў урачом. З часам адносіны да бальшавікоў сталі ў яго больш памяркоўныя. Напрыканцы жыцця нават падумаў пра вяртанне на Бацькаўшчыну, але яго намер не здзейсніўся. Верагодна, легендай з’яўляецца тое, што ён памёр па дарозе дамоў (у 79 гадоў, 30 красавіка 1930-га) на вакзале. З прыгожай рамантазацыяй ды з перабольшваннем Руселя называюць “першым і апошнім энцыклапедыстам XX стагоддзя”.

вядомы таксама як Гардэнкер, — былы пскоўскі памешчык), Міндзелеў, Буялаў, два браты Большаны (крэолы з Аляскі), Паварчук (відавочны ўкраінец, якога між тым спрабавалі называць нават “родам армянінам”), Нікалаеў, Астанін, Судзілоўскі (брат Руселя Эміль), Эліёт, Вакуловіч, Балцянскі, Шастакоў, Іва-

льш пашыраная іх назва.

Русель са спадарожнікамі ці спадарожнікамі ў часе вандроўкі сустрэкаў яўрэяў і ў Сакраменце, і ў Плэйсервілі. Магчыма, сярод іх таксама былі расійскія яўрэі. У “Па Каліфорніі” Русель піша і пра свой досвед зносін з яўрэямі ў Галіцыі. Прыгадвае яўрэяў на Бацькаўшчыне, калі бачыць іх у Каліфорніі, — аналогія відэавочная: “Як і ў Сан-Францыска, у Сакраменце значная частка прамысловых і гандлёвых аперацый сканцэнтравана ў руках яўрэяў”. “У Сакраменце ж фірма Любіна і Вайнштока строіць з сябе што-сьці падобнае да праславутага Каніфершуала. Нельга прайсці па вуліцы, каб не ўбачыць гэтае імя дзясяткі разоў. Яно ўпрыгожвае ўсе вагоны конна-железнай дарогі, многія аптовыя склады й магазіны, банкі й пазямельныя канторы. Паны Вайншток і Любін — выхадцы з польскіх губерняў, цяпер зоркі першай велічыні ў Каліфорніі. Горад і графства Сакраменце ёсць толькі феадальныя іх уладанні. Не толькі ўвесь аптовы й банкавы гандаль, але й велізарны ўчасткі пазямельнай уласнасці перайшлі ў іх рукі. У апошні час у паралель барону Гіршу яны арганізавалі на гэтых участках яўрэйскую земляробчую калонію. Наколькі я мог зразумець, патрыятычныя і філантрапічныя пачуцці ў гэтым дзіўным плане як нельга лепш узгоднены са здаровым сэнсам амерыканскага дзелавага чалавека. Яўрэй-эмігрант атрымлівае кавалак зямлі, дом, земляробчыя прылады, быдла і нават ежу да першага жніва. Участак хоць і пераводзіцца на яго імя, але знаходзіцца ў закладзе ў паноў Любіна і Вайнштока да таго часу, пакуль пасяленец выплаціць яго кошт і ўвесь затрачаны на яго капітал з памяркоўнымі працэнтамі. А не выплаціць — участак вяртаецца да першапачатковага ўласніка, і пасяленцу пакідаецца права шукаць для сваіх рук больш выгаднае прыкладанне. Пачым даецца яму ўладальніку і пачым ён прадае яе каланістам, тое ведае ён адзін. Нам, рускім, безумоўна, варта ганарыцца такімі людзьмі, што нарадзіліся пад адным з намі небам”.

Аляксандр Сімакоў, г. Гомель

ДЫЯСПАРА

Меншасць і большасць у люстэрку навукі

“Беларусы ў Малдове і Малдова ў беларусах” — такая кніга выйшла ў серыі “Народы і культуры” ў выдавецтве “Беларуская навука”

Кнігу напісала этналаг, доктар (хабілітаваны) гістарычных навук Елізавета Квілінкова (Касым) у суаўтарстве з доктарам (хабілітаваным) палітычных навук Васілём Саковічам.

“Беларусы Малдовы адносяцца да так званай новай этнічнай дыяспары, якая ў большасці сваёй сфармавалася пасля Другой сусветнай вайны. У савецкі перыяд Беларусь фактычна з’яўлялася пастаўшчыком у Малдову высокапрафесійных спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй. У 50-я гады XX ст. амаль адна траціна ўсіх эканамістаў Малдовы былі беларусы”, — засведчана ў кнізе. А побач прыводзяцца звесткі: самай вялікай беларуская дыяспара ў Малдове была перад распадам Савецкага Саюза, у 1989-м яна складала 19,6 тысяч чалавек. Ад пачатку 90-х колькасць беларусаў у Малдове пачала скарачацца: у 2017-м там жыло крыху больш за 3 тысячы этнічных беларусаў.

Елізавета Квілінкова, працуючы над кнігай, апытала этнічных беларусаў, якія жывуць у розных рэгіёнах Малдовы (Кішынеў, Бельцы, Камрат), у Прыднястроўі (Ціраспаль, Бяндэры, Рыбніца) і зрабіла на тым матэрыяле навуковыя высновы: яны пакладзены ў аснову кнігі. Усяго апытана каля 100 чалавек.

“Беларусы, якія жывуць у Малдове, даследаваліся ў адпаведнасці з метадамі этналогіі, — расказала яна. — У кнізе прыадкрываецца іх душэўны свет, расказваецца, як на іх паўплываў пераезд, як прыстасаваліся да новых умоў і ці хочучы вярнуцца на радзіму. Людзі раскрываюцца і дзеляцца патаемнымі думкамі, часам не прызначанымі для шырокага кола чытачоў. Іх эмацыйныя аповеды дапамагаюць зразумець жыццё беларускай дыяспары ў Малдове глыбей, чым толькі сухія статыстычныя дадзеныя”.

Нягледзячы на тое, што беларуская дыяспара Малдовы цяпер невялікая, для яе ўласцівыя свае асаблівасці ў адаптацыі ды акультурацыі (працэсу ўзаемаўплыву культур). “Беларусы Малдовы сваімі справамі, працаздольнасцю, талентам, бесканфліктнасцю, умением ужывацца з прадстаўнікамі іншых народаў сфармавалі ў малдаван паважлівае і добрае стаўленне да Беларусі, да беларускага народа”, — расказала Елізавета Квілінкова. Зрабіла дыяспара і свой унё-

Святаванне 30-годдзя незалежнасці Рэспублікі Малдова ў Амбасадзе Малдовы ў Беларусі 27 жніўня 2021 г.

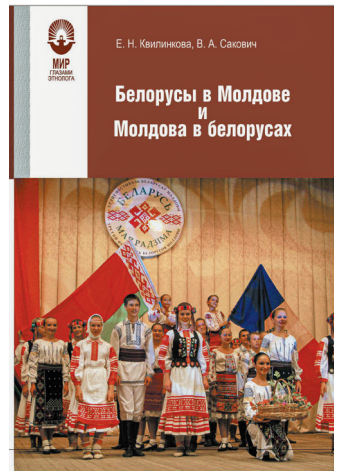
сак у пашырэнне беларускай культурнай спадчыны за мяжой: за той час, які беларусы жывуць у Малдове, нашы супляменнікі стварылі там свае этнакультурныя суполкі ў розных рэгіёнах краіны, заявілі пра сябе як прадстаўнікоў беларускага этнасу. “Для беларусаў, якія апынуліся за межамі сваёй этнічнай Бацькаўшчыны, вельмі важна мець агульную інфраструктуру з Радзімай, ведаць, што ў ёй адбываецца”, — лічыць даследчыца. Таму й газета “Голас Радзімы” застаецца адной з найбольш запатрабаваных інфармацыйна-асветніцкіх газет пра беларусаў і для беларусаў за мяжой. Нават асобны раздзел выдання прысвечаны ролі “ГР” у жыцці дыяспары: “Сябры беларускай абшчыны заўсёды чытаюць газету з цікавасцю. Дзякуючы “Голасу Радзімы” яны не толькі атрымліваюць весткі з этнічнай Радзімы, чытаюць навіны пра суайчыннікаў, але й ведаюць пра жыццё іншых беларускіх дыяспар, знаёмяцца з вынікамі пасяджэнняў Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры МЗС Беларусі ды пра многае іншае”.

Пісаць кнігу пра беларусаў Малдовы Елізавета Квілінкова пачала тады, калі працавала ў Інстытуце культурнай спадчыны Акадэміі навук Малдовы. Цяпер яна працуе ў Цэнтры даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі: вывучае нацыянальныя меншасці ў нашай краіне. У хуткім часе збіраецца выдаць кнігу пра гагаўзаў — да гэтай нацыянальнасці яна й сама належыць. Адзін з раздзелаў кнігі прысве-

Елізавета Квілінкова з гаспадаром Васілём Семенюком каля яго малдаўска-беларускага падворка

ціць гагаўзам Беларусі. Наступнай, дзеліцца планами, будзе кніга пра малдаван Беларусі: яна ўжо апытала каля 30 беларускіх гагаўзаў і каля 30 беларускіх малдаван. Каб лепш ішла праца, Елізавета Мікалаеўна нават пачала ўдзельнічаць у жыцці малдаўскай дыяспары. І ўжо неаднаразова бывала ў вёсцы Баравікі (Дзяржынскі раён, пад Мінскам) на малдаўска-беларускім падворку сям’і Семенюкоў: Васіля Міхайлавіча і Ніны Сцяпанавы. Там часта збіраюцца на святы сябры суполкі беларускіх малдаван. “Малдаване Беларусі ўмеюць не толькі добра працаваць, але й хараша ад-

Вокладка кнігі

пачываць. Радзе тое, што яны збераглі тут сваю мову і традыцыі”, — упэўнілася Елізавета Квілінкова. Матэрыялаў на збіраных, на яе думку, будзе дастаткова, каб выдаць нават дзве кніжкі.

Вучоная збіраецца даследаваць і жыццё беларускіх татар. Ёй цікава, як прадстаўнікі гэтага народа змаглі зберагчы свае этнічныя асаблівасці, духоўныя каштоўнасці, больш за 600 гадоў жывучы на тэрыторыі, дзе большасць жыхароў вызнае хрысціянства. Елізавета Мікалаеўна ўжо наведвала татарскую мячэць у Мінску, пазнаёмілася з Абу-Бекір Шабановічам, муфціем (старшынёй) Мусульманскага рэлігійнага аб’яднання Беларусі, ды іншымі прадстаўнікамі татарскай абшчыны.

“Выданні такога кшталту вельмі важныя, — разважае навукоўца. — Яны дапамагаюць згуртавацца ўсім людзям у Беларусі, незалежна ад таго, якой мы нацыянальнасці. Праз такія кнігі можна больш даведацца аб прадстаўніках нацменшасцяў, аб адрозненнях і падобенстве паміж сабой ды імі. Дзякуючы таму культурная дыстанцыя між прадстаўнікамі розных народаў скарачаецца і фарміруецца пэўная талерантнасць у грамадстве. Што дазваляе суіснаваць людзям розных нацыянальнасцяў у міры і згодзе”.

У прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцяў Елізавета Квілінкова дазнаецца, якімі яны ўспрымаюць беларусаў пасля доўгіх гадоў сумеснага жыцця з імі на гэтай зямлі: “Ад таго, якія стасункі склаліся між беларусамі ды прадстаўнікамі іншых нацыянальнасцяў, у многім залежыць працэс фарміравання пачуцця агульнай грамадзянскай ідэнтычнасці ў людзей розных нацыянальнасцяў у Беларусі”.

З карэннымі беларусамі Елізавета Мікалаеўна імкнецца сябраваць ужо не для таго, каб зрабіць нейкія навуковыя высновы — каб самой больш даведацца пра Беларусь і культуру людзей, якія ў ёй жывуць. А таму спасцігае беларускую мову. Завяла маленькі слоўнік: запісвае туды новыя для яе словы і запамінае. Прызналася, што любіць хадзіць у беларускія тэатры, неяк была ўжо на спектаклі на беларускай мове.

Ганна Лагун

КАНФЕСІІ

Супольная малітва пра здароўе

Храмы Беларусі будуць адкрытыя ў часе пандэміі

Дарога да храмаў у Беларусі нікому не будзе зачыненая і ў часе пандэміі каранавірусу. Пра гэта гаварылася 21 кастрычніка ў апарце Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў на пасяджэнні Кансультацыйнай міжканфесійнай рады. “Каб не ўзнікла сітуацыі, калі нам давядзецца зачыняць храмы, як тое ўжо адбываецца ў некаторых краінах, мы звяртаемся да вас і просім вашага садзеяння ў нашай агульнай рабоце па зберажэнні чалавечых жыццяў”, — звярнуўся да святароў Упаўнаважаны Аляксандр Румак.

Своеасаблівую лекцыю-заахочванне да вакцынацыі ад каранавірусу зрабіла для прадстаўнікоў розных канфесій першы намеснік Міністра аховы

здароўя Алена Богдан. Яна паабяцала, што лекарскія цэнтральныя раённыя бальніцы змогуць дапамагчы рэлігійным арганізацыям вакцынаваць прыходы і манастыры. На яе думку, толькі так можна знізіць рызыку захворванняў ад COVID-19 у часе набажэнстваў. “Вядома, людзі прыходзяць у храмы, пакланяюцца іконам, прыкладваюцца да іх, і, што б мы ні гаварылі, будуць так рабіць, бо вераць... А значыць, наша задача, каб побач быў той, хто пратрэ ікону, каб былі створаны ўмовы для прадухілення небяспекі”, — нагадала яна простыя ісціны. Нашэнне маскі, дыстанцыянаванне ў часе набажэнстваў таксама нельга ігнараваць. Міністэрства аховы здароўя распрацавала для рэлігійных арганізацый

рэкамендацыі па абароне ад кавіду.

Старшыня канферэнцыі каталіцкіх епіскапаў Беларусі Алег Буткевіч, выступаючы перад журналістамі, сказаў: “Бог чую кожную малітву, аднак вернік разумее, што асаблівае значэнне мае малітва супольная. Няспынна мы заахвочваем людзей, каб яны прымалі меры па бяспецы асабістай. У кожным касцёле мы маем дызінфікуючыя сродкі для кожнага. Заахвочваем людзей захоўваць дыстанцыю, хоць не заўсёды тое магчыма”.

Архіепіскап Гродзенскі й Ваўкавыскі Антоній з ім пагадзіўся: “Здароўе — гэта дар Божы, і мы павінны ўважліва ставіцца да сябе, прыслухоўвацца да свайго арганізма”. Для тых, хто не можа прый-

сці ў царкву ці касцёл па розных прычынах, ладзяцца прамыя відэатрансляцыі набажэнстваў на ютубканале.

Прадстаўнікі іншых канфесій у Беларусі таксама не застаюцца абыякавымі да парад медыкаў.

На пасяджэнні Кансультацыйнай міжканфесійнай рады былі разгледжаны таксама іншыя пытанні, якія хвалююць вернікаў. Напрыклад, пытанні дзяржрэгістрацыі рэлігійнымі арганізацыямі нерухомай маёмасці ды зямельных адносін, правядзення рамонтных і рэстаўрацыйных работ у культурных будынках, якія маюць статус гістарычна-культурнай каштоўнасці.

Ганна Лагун

ГЛЫБІНКА

Восенню ў Церабяжове

На радзіме вядомага даследчыка фальклору Васіля Ліцвінкі шануюць яго памяць

Не зарастаюць сцэжкі памяці, пакуль мы ходзім па іх. І песні родныя жывуць, пакуль іх спяваюць. У тым быў перакананы кандыдат філалагічных навук, нястомны даследчык і папулярызатар беларускай фальклорнай спадчыны Васіль Ліцвінка (07.12.1941–12.07.2007). Ён кіраваў адпаведнай навукова-даследчай лабараторыяй Беларускага дзяржуніверсітэта. Працуючы малодшым навуковым супрацоўнікам там па ягоным запрашэнні некаторы час, бачыў я рупліўца зблізку. Мы з ім равеснікі, аднаго “ваеннага” года родам, палешукі абодва, і таму заўсёды знаходзілі паразуменне. Васіль Дзмітравіч вельмі любіў народныя абрады, традыцыі, песні, танцы. Любіў працавітых і таленавітых людзей “з народа”, якія з добрым гумарам, з мудрай разважлівасцю ішлі па жыцці. Да таго ж, разумеючы моц і прыгажосць народнай культуры, мой малодшы, на некалькі месяцаў, сябар усяляк імкнуўся ўсё лепшае з яе неяк зафіксаваць ды перадаць у спадчыну моладзі, дзецям. Для таго, дарэчы, і была створана лабараторыя — пра тое я крыху пісаў летась (“Прыйшоў з Церабяжова. І туды вярнуўся” — ГР, 13.11.2020). Помніцца яшчэ, якой папулярнасцю карысталася перадача “Запрашаем на вячоркі” на Беларускім тэлебачанні — а Васіль Ліцвінка якраз і быў доўгі час яе “маторам”, вядучым: у 1987-2003 гадах.

Сёлта — юбілейны для Васіля Ліцвінкі год, і сэрца зноў паклікала мяне на радзіму

сябра: на Палессе, у Столінскі раён. Не склалася, на жаль, каб і мінскі Тэатр фальклору “Матуліна хата” паехаў туды, таму спачатку завітаў я ў Давыд-Гарадок. І мае сябры, прафесійныя артысты Міхаіл Шыкунец, Ніна Комік, Аксана Цывіс без лішніх размоў пагадзіліся паехаць разам правесці творчую сустрэчу ў Церабяжоўскай школе, дзе вучыўся Васіль.

На ганку школы душэўна сустракалі нас малады дырэктар Васіль Мікалаевіч Шпакевіч, іншыя настаўнікі, вучні. Нам расказалі, як вучыўся Васіль Ліцвінка, у грамадскіх справах удзельнічаў. І, стаўшы навукоўцам, вёску родную не забываў: да мамы наведваўся. У школьным музеі ёсць ягоныя кнігі, публікацыі. Ёсць на стэндзе фотаздымак былога вучня (у кашулі-вышыванцы ды саламяным брылі), а імя Васіля Ліцвінкі ўнеслі ў Кнігу памяці землякоў.

І артысты, з якімі мы прыехалі ў Церабяжоў, з Васілём былі ў знаёмстве. Так што была гэтая сустрэча-ўспамін у коле сяброў. Душэўную атмасферу адразу ж стварылі ў зале песні ў выкананні трыя з Давыд-Гарадка. І лёгкая туга ўсіх ахінула, калі дзівосны голас Ніны Комік павёў нас у мінулае: “Калі каліна не цвіла, То не ламай каліну...” То была любімая песня Васіля Ліцвінкі, яе ж любіла спяваць яго маці. Чым далей — тым усё больш адкрываліся нам юныя церабяжоўцы. І бачылі б вы, як ззялі вочы школьнікаў! Значыць, родныя песні знаходзяць жывы водгук у іх сэрцах. Да таго ж і

Мікола Котаў (з бубнам) і яго сябры-артысты з Давыд-Гарадка невялічкі “самадзейны аркестр” мы па ходзе сустрэчы зладзілі, раздаўшы вучням розныя прадметы, трашчоткі-бразготкі. Пад гармонік Міхаіла Шыкунца ўсе трымалі рытм, нават імправізавалі. А на развітанне ўжо і вучні-настаўнікі разам з намі пайшлі ў адзін сяброўскі карагод.

Потым і на ганку школы шчыра дзякавалі нам землякі Васіля Ліцвінкі — за сустрэчу, за памяць. То дзякуем і мы вам, церабяжоўцы! З павагі да роднай культуры, з паглыблення ў духоўную спадчыну продкаў, шанавання традыцый пачынаецца для кожнага з нас

“шлях да Беларусі”, да ўсведамлення нашага адзінства, у якім — і прыгажосць, і сіла нашай Бацькаўшчыны.

Удзельнікі сустрэчы, у тым ліку настаўнікі й вучні Церабяжоўскай школы, удзячныя за падтрымку творчага праекта з боку мецэната, пісьменніка Валерыя Сарокі ды Беларускага фонда культуры (старшыня праўлення — Тадэуш Стружэцкі).

Мікола Котаў, удзельнік сустрэчы, былы супрацоўнік навукова-даследчай лабараторыі беларускага фальклору БДУ

БУДЗЕМ РАЗАМ! НАШЫ З ВАМІ ЎЗНАГАРОДЫ

Рэдакцыя газеты “Голас Радзімы” ды яе супрацоўнікі адзначаныя дыпламамі й граматай па выніках удзелу ў рэспубліканскім конкурсе

Кожны, хто чытае газету “Голас Радзімы”, звяртае ўвагу: гэта ёсць плён калектыўнай працы як журналістаў рэдакцыі, так і яе няштатных карэспандэнтаў з ліку беларусаў замежжа. Дзякуючы такому ўзаемадзеянню як жыццё ў Беларусі, так і жыццё нашых супляменнікаў за яе межамі адлюстроўваецца на старонках газеты. Прычым — на высокім узроўні. Пра тое сведчаць і чарговыя ўзнагароды.

Іх уручалі напрыканцы нядаўняга рэспубліканскага семінара для дзяржаўных СМІ “Маркетынг і новыя медыя” Міністр інфармацыі Уладзімір Пярцоў і Упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Аляксандр Румак. Гэта былі ганаровыя граматы, дыпламы пераможцам і лаўрэатам рэспубліканскага конкурсу сярод журналістаў і СМІ на лепшае асвятленне пытанняў міжнацыянальных і міжканфесійных дачыненняў, міжкультурнага дыялогу ў Рэспубліцы Беларусь і супрацу з суайчынікамі за мяжой.

У ліку пераможцаў конкурсу ў “асабістым заліку” — галоўны рэдактар газеты “Голас Радзімы” Іван Ждановіч і рэдактар аддзела Ганна Лагун: яны атрымалі дыпламы і каштоўныя падарункі ад Упаўнаважанага. І сама рэдакцыя газеты “Голас Радзімы” ушанаваная па выніках працы ў 2020 і першай палове 2021 гадоў пахвальнай граматай Упаўнаважанага.

Рыгор Гарэшка

ВЕСТКІ З ДЫЯСПАР

Куточак мілы ёсць ў Мікалаеве

На фестывалі нацыянальных культур “Дружба -2021” ва ўкраінскім горадзе гучалі беларускія песні

Пра падзею напісала ў рэдакцыю Таццяна Дзяменнікава, кіраўніца Мікалаеўскага абласнога нацыянальна-культурнага таварыства беларусаў “Голас Радзімы”. Дарэчы, Таццяна і спяшалася на гэты раз, раней ад роднай матулі з вёскі палескай, Бацькаўшчыны з’ехала, каб паспець на свята. “Мы заўсёды ў падобных фэстах удзельнічаем, — удакладняе зямлячка. — І цяпер пастараліся: стварылі свой “Куточак беларускі”. Прадставілі там вырабы

народных майстроў, розныя беларускія кнігі, альбомы. І, як заўсёды, асаблівай папулярнасцю карысталася наша любімая газета “Голас Радзімы”: бо гэткае ж імя і ў нашай суполкі. На свяце гурт фальклорнай музыкі “Родныя напевы” спяваў беларускія народныя песні: “Касіў Ясь канюшыну”, “Булбачка”, “Цячэ вада ў ярок”. Наша Юлечка Паўлюк спявала песню “Дзяўчынка-беларусачка” і чытала верш Леаніда Пранчака “Мілая матуля”. Дарэчы, выступала Юлечка ў новым прыгожым нацыянальным строі. Вялікі дзякуй Амбасадзе Беларусі ва Украіне за падарункі да свята: нам своеча-

сова даслалі “Новай пошта” два сцэннічныя касцюмы для дзяўчат”.

Таццяна Дзяменнікава вельмі ўдзячная за тое, што зладзілі фэст, Савету нацыянальных таварыстваў вобласці, упраўленню культуры, нацыянальнасцяў і рэлігій абласной дзяржадміністрацыі, упраўленню культуры й аховы культурнай спадчыны гарсавета. Кіраўніца суполкі выказнае падзяку актывістам-паплечнікам — а гэта, нагадаем, Таццяна Бусько, Валянціна Джупіна, Галіна Голуб, Ала Снігур, Юлія Паўлюк, Галіна Міняйла, Рыгор Лагунец, Ігар Цітоўскі, Ірына Русіна — за любоў да Радзімы, да бела-

рускай культуры. І яшчэ дзякуе Юрыю Дзінтарсу — за музычнае суправаджэнне. Шэраг фотаздымкаў, відэасюжэт са свята

Беларусы на свяце ў Мікалаеве ёсць у інтэрнэце, у прыватнасці, па спасылцы <https://melochi-jizni.ru/forum/49-1549-21>

Іван Іванаў

2021: Год народнага адзінства

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале vziasda.by				© “Голас Радзімы”, 2021	
Заснавальнік: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Выдавецкі дом «Звязда»”	Адрас рэдакцыі: 220034, Мінск, вул. Захарава, 19. Пакой 19.	Рэдакцыйнае пасведчанне №61. Выдадзена 16.07.2018 года Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь		Выдавец: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Выдавецкі дом «Звязда»”. Дырэктар – галоўны рэдактар Аляксей Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ	Аб’ём выдання: 2 друк. арк. Падпісана да друку: 27.10.2021 г. Наклад 167. Заказ – Выходзіць 1 раз на месяц
Галоўны рэдактар Іван ЖДАНОВІЧ	E-mail: glas_radzimy@tut.by Тэлефон: + 375-17-3167668	Месца друкавання: Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “БудМедыяПраект”. ЛП №02330/71 ад 23.01.2014. Вул. Веры Харужай, 13/61. 220123 Мінск, Рэспубліка Беларусь		Руканісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе, не вяртаюцца й не рэцэнзуюцца. Пазіцыі рэдакцыі ды аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, могуць не супадаць.	